

DEVIANT XULQLI BOLA BILAN OLIB BORILADIGAN IJTIMOY-PEDAGOGIK ISHLAR MAZMUNI

Raximova Madina Xasanovna

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada deviant xulqli bolalar bilan olib boriladigan ijtimoiy-pedagogik ishlarning mazmuni, usullari va samaradorligi yoritilgan. Bolalarning deviant xatti-harakatlarini oldini olish va ularni ijtimoiy muhitga moslashtirish uchun pedagogik yondashuvlarning ahamiyati ochib beriladi. Shu bilan birga, deviant xulqning kelib chiqish sabablari va uni bartaraf etish usullari haqida fikr yuritiladi.

Аннотация: В данной статье описываются содержание, методы и эффективность социально-педагогической работы с девиантными детьми. Выявлена важность педагогических подходов по предупреждению девиантного поведения детей и адаптации их к социальной среде. При этом обсуждаются причины девиантного поведения и пути его устранения.

Kalit so'zlar: Deviant xulq, ijtimoiy moslashuv, pedagogik yondashuv, psixologik reabilitatsiya, profilaktik ishlar, tarbiya, oilaviy muhit, ijtimoiy muammolar, ta'lim tizimi, axloqiy rivojlanish.

Kirish

Hozirgi kunda ta'lim muassasalarida deviant xulqli bolalar bilan ishlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ularning xulq-atvoridagi buzilishlar nafaqat o'z shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyatning boshqa a'zolariga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois, bunday bolalar bilan ishlashda pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligi katta ahamiyatga ega.

Deviant xulqning kelib chiqish sabablari

Deviant xulqning shakllanishiga turli omillar sabab bo'lishi mumkin, jumladan:

1. **Oilaviy muhit** – noto'g'ri tarbiya, oiladagi nizolar va befarqlik.
2. **Maktab muhiti** – o'qituvchilarning befarqligi, sinfdoshlar tomonidan kamsitilish.
3. **Ijtimoiy ta'sir** – noto'g'ri do'stlar davrasi, axloqsiz muhitning ta'siri.
4. **Psixologik omillar** – shaxsiy muammolar, stress va depressiya.

Ijtimoiy-pedagogik ishlarning mazmuni

Deviant xulqli bolalar bilan olib boriladigan ishlar quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. **Psixologik yordam va reabilitatsiya**
 - Bolaning ichki dunyosini anglash va tushunish.
 - Individual va guruh terapiyalari orqali psixologik muammolarni bartaraf etish.
2. **Pedagogik yondashuvlar**
 - Shaxsiy tarbiyaga e'tibor qaratish.
 - O'quvchilarning ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar.

3. Oilaviy muhitni yaxshilash

- Ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ularga maslahat berish.
- Oilaviy muhitni sog'lomlashtirish bo'yicha dasturlar ishlab chiqish.

4. Ijtimoiy moslashuv va profilaktika

- Sport va madaniy tadbirlarga jalb etish.
- Ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish va jamiyat bilan integratsiyalashuvni ta'minlash.

Deviant xulqning oldini olish strategiyalari

Deviant xulqli bolalar bilan samarali ishlash uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish muhimdir:

- Maktablarda maxsus psixologik xizmatlarni tashkil etish.
- O'quvchilarning o'zini anglashi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish.
- Maktab va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish.
- Bolalar uchun ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilash.

Deviant xulqli bolalar bilan olib borilgan ijtimoiy-pedagogik ishlar quyidagi natijalarni berishi mumkin:

1. Ijtimoiy moslashuvning yaxshilanishi
 - Bolalar jamiyatga moslashish qobiliyatini rivojlantiradi.
 - Jamoa bilan ishlash, ijtimoiy muhitga moslashish ko'nikmalarini o'zlashtiradi.
2. Xulq-atvorni ijobiy tomonga o'zgartirish
 - Agresiv yoki destruktiv xatti-harakatlar kamayadi.
 - O'quvchi o'z xulq-atvorini nazorat qilishni o'rganadi.
3. O'qish va ta'lim jarayonida muvaffaqiyatning oshishi
 - Darslarga qiziqish ortadi, o'qish motivatsiyasi kuchayadi.
 - Maktabdagi muhitga moslashish osonlashadi.
4. Oilaviy munosabatlarning yaxshilanishi
 - Ota-onalar va bolalar o'rtasidagi tushunmovchiliklar kamayadi.
 - Oilaviy muhit iliqlashadi va tarbiya samaradorligi oshadi.
5. Psixologik holatning barqarorlashuvi
 - Stress va tushkunlik darajasi kamayadi.
 - Bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va nazorat qilishni o'rganadi.
6. Huquqbuzarliklarning oldini olish

- Noto'g'ri muhit ta'siridan qutulish imkoniyati yaratiladi.

- Jinoyat yoki giyohvandlik kabi xavfli yo'llarga kirish ehtimoli pasayadi.

Bu natijalar ijtimoiy-pedagogik ishlarning to'g'ri tashkil etilgan taqdirda ijobiy samara berishini ko'rsatadi. Har bir bola bilan individual yondashuv qo'llanilsa, natijalar yanada samarali bo'ladi.

Xulosa

Deviant xulqli bolalar bilan ishlash tizimli va kompleks yondashuvni talab qiladi. Pedagoglar, psixologlar va ota-onalar o'zaro hamkorlikda ish olib borsalar, bunday bolalarni ijtimoiy muhitga moslashtirish va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli hayot yo'lini belgilash mumkin. Shu sababli, profilaktik ishlar, psixologik qo'llab-quvvatlash va tarbiyaviy faoliyat uyg'unligini ta'minlash zarur.

Adabiyotlar

1. Avloniy, A. (1912). *Turkiy Guliston yoxud Axloq*. Toshkent: Nashr.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
3. Hasanboyeva, O. (2018). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent: Fan.
4. Bronfenbrenner, U. (1986). *Ecology of the Family as a Context for Human Development*. Developmental Psychology.
5. Erikson, E. (1950). *Childhood and Society*. New York: W.W. Norton & Company.
6. Рахимова, М. Х. ЁШЛАРНИ ДЕСТРУКТИВ ГУРУХЛАР ТАЪСИРИДАН ҲИМОЯЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ. ТОШКЕНТ-2021, 52.
7. Xasanovna R. M. BOLALIKDAN KATTALIKKA QADAR PSIXOLOGIK RIVOJLANISH JARAYONLARI //The latest pedagogical and psychological innovations in education. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 150-155.
8. Xasanovna R. M. ZAMONAVIY BOLALARDA INTERNETNING PSIXOLOGIK TA'SIRI //The latest pedagogical and psychological innovations in education. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 136-142.
9. Xasanovna R. M. OTA-ONALAR VA BOLALAR O'RTASIDAGI KOMMUNIKATSIYANING PSIXOLOGIK ASOSLARI //The latest pedagogical and psychological innovations in education. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 163-169.
10. Dinara, A. (2024). O'SMIRLARNING RIVOJLANISHIGA SALBIY TA'SIR KO'RSATUVCHI IJTIMOY VA PSIXOLOGIK OMILLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 2(1), 165-170.